

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ



شورای عالی حوزه علمیه قم

مرکز مدیریت حوزه های علمیه ی خواهران

مدرسه علمیه فاطمیه (س) سرابله

عنوان تحقیق:

موانع استجابت دعا در آیات و روایات

دبیر گروه:

فریده گلمحمدی

اعضاء:

اعظم درخشان

زینب شهبازی

فاطمه شیروان زاده

چکیده

دعا و نیایش یکی از عناصر بنیادین تمامی ادیان است و بخش وسیعی از ادبیات دینی ادیان به دعا و مناجات اختصاص یافته است و یکی از مهم ترین راهای قرب و نزدیکی خداوند است. و از طرفی عمده ترین مشکل انسان معاصر، قطع پیوند و ارتباطش با آفریده گار و حامی اصلی اوست و ریشه ی همه ی فجایع و مصائب روزگار ما این است که سایه ی خدا بر سر فرد و جامعه نادیده انگاشته می شود و انسان با همه ی توانایی اش می خواهد عنان اختیار خود و عالم را به دست بگیرد. به همین خاطر هر روز درمانده تر از پیش و یاس و پوچی و سرگردانی را تجربه می کند. و را نجات از این سرگردانی و پوچی این است که اگر در جامعه این ارتباط قوی و به نحو اکمل و احسن باشد نه تنها مشکلات فردی و بلکه مشکلات اجتماعی و بسیاری از مسائل سخت تر و پیچیده که لاینحل به نظر می رسد به آسانی حل خواهد شد.

کلید واژه : دعا، تربیت، فردی، اجتماعی

مقدمه.....	۱
------------	---

فصل اول کلیات

۱-۱-۱. بیان مسأله.....	۳
۳-۱-۱. اهمیت و ضرورت تحقیق.....	۴
۴-۱-۱. اهداف تحقیق.....	۵
۱-۴-۱-۱. اهداف اصلی تحقیق.....	۵
۲-۴-۱-۱. اهداف فرعی تحقیق.....	۵
۷-۱-۱. پیشینه‌ی تحقیق.....	۵
۵-۱-۱. سؤال‌های تحقیق.....	۸
۱-۵-۱-۱. سؤال اصلی تحقیق.....	۸
۲-۵-۱-۱. سؤال‌های فرعی تحقیق.....	۸

فصل دوم: مبانی و مفاهیم دعا و اهمیت آن

.....	۲۲
۱-۱-۲- پیروی از هوا و هوس.....	۲۴
۲-۱-۲- سهل‌انگاری.....	۲۴

- ۲۴ ۳-۱-۲ - خشم ورزی
- ۲۵ ۴-۱-۲ - طمع
- ۲۶ ۵-۱-۲ - ذلت درونی
- ۲۷ ۶-۱-۲ - دروغ
- ۲۸ ۷-۱-۲ - خصومت و مرأء
- ۲۹ ۲-۲ - ویژگی منافق
- ۲۹ ۱-۲-۲ - لغزش و گمراهی
- ۳۰ ۲-۲-۲ - آمادگی و کمین برای فریفتن
- ۳۱ ۳-۲-۲ - استکبار
- ۳۱ ۴-۲-۲ - رنگ به رنگ شدن
- ۳۳ ۵-۲-۲ - حرکت‌های پنهانی
- ۳۳ ۶-۲-۲ - حسد ورزیدن و ایجاد یأس
- ۳۵ ۷-۲-۲ - شعارهای پوچ و بی‌اساس
- ۳۸ ۸-۲-۲ - مدح و ستایش بی‌جا
- ۳۹ ۹-۲-۲ - اصرار و لجاجت
- ۳۹ ۱۰-۲-۲ - رسواگری در عیب‌جویی
- ۴۰ ۱۱-۲-۲ - خیانت ورزیدن

بردارنده ی معارفی است که روح و روان انسان را از عشق و لذت معنوی لبریز می کند. در فرازی از کلمات آن حضرت آمده : خدایا تو می دانی که چیزی جز امیدواری ها و آرزوها مرا به درگاهت نمی آورد و چیزی جز گناهان مرا از دار وصال تو دور می کند ، جز به رشته ی لطف و کرم بی انتهای تو چنگ نمی زند ، ای خدا این مرکب سرکش هوا و هوس که نفس بر آن سوار است ، بسیار مرکب بدرفتاری است ؛ وای بر این نفس ...^۱ در چند جمله بعد علی (ع) چنین به درگاه خداوند التجاع می کند : " خدایا چگونه بنده ی مسکینی را که از گناهان گریخته و به سوی تو پناهنده شده ، دست رد بر سینه اش می زنی ؟ خدایا چگونه این هدایت جو را که به قصد هدایت و تعالی معنوی به سوی تو آمده ، بی نصیب بر می گردانی ؟ چنین انتظاری از تو نمی رود،^۲ چرا که در دل قحطی ها و خشکسالی ها و چشمه های لطف تو هم چنان جوشان است همین تضرع هاست که پیام نوازش بخش عنایت الهی را در گوش آدمی فرامی خواند و تعالی معنوی را برای او به ارمغان می آورد. اوج این تعالی روان شناختی در دعای عرفه ی امام حسین (ع) باز گو شده است. آن حضرت در گفت و گو با خدا چنین می گوید: " آن که تو را از دست داد چه یافت ؟ و آن تو را یافت ، پس چه چیزی را از دست داد ؟^۳ چنان که پیداست ، خواسته هایی مانند آب و نان و آسایش زندگی هرگز مطرح نیست. مساله ، درد و رنج فراق و تمنای وصال است. اینها جان دعای یک فرد مومن است . اون چنان در یاد معشوق است که از خود هم غافل می شود.

^۱ مفاتیح الجنان، دعای صباح ، ۱۵۶

^۲ همان ، ص ۱۵۶

^۳ همان ، دعای عرفه ۶۲۱

نتیجه گیری

یکی از نیازهای بنیادین انسان نیاز به معنویت و ارتباط و اتصال با خدا است و انسان بدون توجه و پرداختن به این نیاز نمی تواند به معنای واقعی به اطمینان و آرامش برسد . دعا و نیایش در انواع و اشکال مختلفش یکی از ابزارهای موثر برای ارتباط با عالم معنا است و آرامش روحی و روانی برای انسان به ارمغان می آورد. دعا و ارتباط با خدا باعث می شود انسان خود را در دایره بی نهایت هستی ، تنها، سرگردان، پوچ و بی هدف نبیند و با اطمینان و هدفمند به زندگی ادامه دهد. ایمان به خدا و دعا و مناجات به انسان شوق زیستن و شجاعت بودن را ارزانی می کند. انسانی که در سرچشمه زلال دعا و نیایش روح و جان خود را صیقل داد و درون خود را از آلودگی پاک کرد، عمل او نیز پاکیزه می گردد. انسانی می شود که همواره در خدمت بندگان خدا است و نسبت به آن ها احساس مسئولیت می کند و سعی می کند وظایف خویش را نسبت به بندگان خدا به نحو احسن انجام دهد و با اجرای فرامین الهی سعی در اجرای عدالت اجتماعی دارد

فهرست منابع و مآخذ

- ۱- قرآن کریم
- ۲- نهج البلاغه
- ۳- صحیفه ی سجادیه ، ترجمه و شرح فیض الاسلام، انتشارات میثم تمار، قم، ۱۳۸۴
- ۴- نهج الفصاحه
- ۵- مفتایح الجنان، قمی ، عباس، انتشارات اسوه ، ۱۳۸۹
- ۶- کلینی، محمد بن یعقوب، کافی ، ج ۴، انتشارات دارالکتب اسلامی، تهران ، ۱۳۶۵
- ۷- ----- ، ج ۲، انتشارات دارالکتب اسلامی ،
تهران، ۱۳۶۵
- ۸- مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار، ج ۹۰، انتشارات بیروت، ۱۴۰۴
- ۹- ابن زکریا، احمد بن فارس، معجم مقاییس اللغة، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، قم، ۱۳۸۷
- ۱۰- کاشفی، محمدرضا، روحانی، محمد کاظم، دعا و توسل، دفتر نشر معارف، قم،
۱۳۸۸
- ۱۱- سعادت‌مند، رسول، درس هایی از امام عبادت و خودسازی، انتشارات تسنیم، قم،
۱۳۸۹
- ۱۲- الهامی نیا، علی اصغر، طاهرزاده ، غلام عباس، اخلاق عبادی، انتشارات مرکز تحقیقات اسلامی، قم، ۱۳۷۹

۱۳- ممدوحی، حسن، شهود و شناخت، انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه،

قم، ۱۳۸۸

۱۴- حاجی حسنی، زهرا، تحلیل محتوای نیایش های ماه رجب، موسسه فرهنگی

دین پژوهی بشری، تهران، ۱۳۹۴

۱۴- راسخچی زاده، حمید، یادداشت هایی از اخلاق و ارزش های انسانی، انجمن اولیا و

مربیان جمهوری اسلامی ایران، تهران، ۱۳۸۴

۱۵- مجموعه مقالات، اسلام و بهداشت روان، نشر معارف، قم، ۱۳۸۹

۱۶- آمدی، عبدالواحد، غرورالحکم و دورالکلم، ج ۴، مکتب الاعلام الاسلامی، قم،

۱۳۶۶

۱۷- تحریری، محمدباقر، نجوای عارفانه (شرح مناجات شعبانیه)، تهران، ۱۳۸۶

۱۸- فراهانی، علیرضا، الادعیه الماثوره المشترکه،

۱۹- کاظم زاده قمی، علی اصغر، جلوه های حکمت،

۲۰- خرمشاهی، بهالدین، پیام پیامبر، حافظ نامه، انتشارات علمی و فرهنگی، تهران،

۱۳۷۵

۲۱- بهشتی، محمد، اعراضی، علیرضا، اهداف تربیت از دیده گاه اسلام، انتشارات

علمی فرهنگی، بی جا، ۱۳۷۶

۲۲- سبجانی نیا، محمد، جوان و آرامش، نشر دفتر تبلیغات اسلامی، قم، ۱۳۸۲

- ۲۳- حرانی ، حسن بن شعبه، تحف العقول ، موسسه نشر اسلامی ، قم ، ۱۴۰۴
- ۲۴- عبدپور، انسیه، نقش دعا در تربیت معنوی انسان، جامعه الزهرا، قم پایان نامه سطح ۲، ۱۳۸۷
- ۲۵- محمدی فر، زهرا، بررسی تاثیر نیایش در تکامل معنوی انسان، ۱۳۹۴
- ۲۶- محدث نوری، حسین ، مستدرک الوسائل ، موسسه آل البيت (ع) ، قم ، ۱۴۰۸